

28. Роуз П.С. Банковский менеджмент/ [Под ред. И.В. Башниш, И.Е. Новикова]. – М. : Дело, 1997. – 744 с.
29. Рудан В. Ризики депозитно і діяльності та зв'язок з іншими банківськими ризиками / В. Рудан // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє – 2011. – Вип. 16. – С.131-135.
30. Стрілець Т.М. Ризики депозитної діяльності та зв'язок з іншими банківськими ризиками / Т.М. Стрілець, Н.В. Шаркаді // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 5. – С. 131-135
31. «Табу» на дотермінове зняття депозитів – паніки не буде? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.net/ukr/detail/76736>
32. Чи довіряєте Ви комерційним банкам? [Електронний ресурс]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uceps.org/ukr/poll.php?poll_id=438
33. Череп А. Депозитна політика та роль у забезпеченні стабільності комерційного банку / А. Череп, Т. Двигун // Економіка. – 2009. – № 4. – С. 20-26.

УДК 336.02

Оголь Д.О.,
головний спеціаліст відділу економічної роботи
та грошово-кредитних відносин
Управління Національного банку України в Сумській області

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ КРАЇНИ

Постановка проблеми. У сучасних умовах функціонування ринкової економіки фінансовий сектор представляє собою окремих самостійний сегмент економічної системи, який шляхом акумуляції та перерозподілу фінансових ресурсів забезпечує кругообіг коштів між економічними суб'єктами. При цьому мобілізуючи заощадження та спрямовуючи їх на приріст інвестицій, фінансовий сектор виступає основою досягнення економічної та фінансової стабільності, а також розвитку всієї економіки країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження функціонування фінансового сектора здійснюється як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Зокрема, розвитку фінансового сектора присвячені роботи таких українських вчених як В.С. Свірський [1], Є.В. Касіян [5], С.В. Міщенко, С.В. Науменкова, А.А. Крилова, В.М. Кремень, І.О. Школьник [8]. Серед зарубіжних вчених найбільший внесок у дослідження даного питання здійснили Й. Шумпетер, Р. Маккінон, Е. Шоу, Н. Голдсміт, Р. Кінг, Р. Мертон, Б. Цві, Р. Ла Порт, Р. Левін [3], Е. Дерміргук-Кунт, Е. Феєн [4]. Окрім того, слід зазначити, що проблемі оцінки фінансового сектора, його сутності та впливу на економічне зростання присвячені численні роботи економістів Світового банку, Міжнародного валютного фонду та інших міжнародних організацій.

Незважаючи на значні здобутки у дослідженні проблем фінансового сектора у вітчизняній та іноземній наукових школах, досі остаточно не сформовано єдиного підходу щодо визначення сутності розвитку фінансового сектора, його критеріальних ознак та індикаторів оцінки.

Постановка завдання. Метою статті є з'ясування сутності розвитку фінансового сектора і систематизація показників його оцінки та існуючого досвіду щодо даної проблематики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий сектор є однією з найбільш важливих сфер економіки країни, де відбувається формування фінансових ресурсів та послуг [1]. Розрізняють декілька характеристик, які можуть бути притаманні розвиненому фінансовому сектору, а саме: покращення ефективності та конкурентоспроможності фінансового сектора, зростання спектру доступних фінансових послуг, збільшення різноманітності установ, які працюють у фінансовому секторі, зростання обсягу капіталу, який перерозподіляється через фінансовий сектор, покращення регулювання і стабільності фінансового сектора, зростання доступності фінансових послуг для більшої частини населення [2].

Необхідно зазначити, що у сучасній економічній літературі поняття „розвиток фінансового сектора” досить часто ототожнюється з поняттям „фінансовий розвиток”. Одним із перших, хто звернув свою увагу на дослідження даного поняття був Р. Левін, на думку якого фінансовий розвиток відбувається лише тоді, коли фінансові інструменти, ринки і посередники починають краще виконувати свої функції, а саме відбувається удосконалення в продукуванні попередньої інформації про можливі інвестиції, моніторингу інвестицій і забезпеченні корпоративного управління, торгівлі,

диверсифікації та управління ризиками, мобілізації і розподілі заощаджень, обміні та торгівлі товарами і послугами. Кожна з цих функцій може здійснювати вплив на збільшення заощаджень та прийняття інвестиційних рішень і таким чином сприяти економічному зростанню [3]. Такої ж думки дотримуються і науковці Е. Феєн, Е. Дермірук-Кунт, які в основу фінансового розвитку покладають покращення здійснення функцій фінансового сектору. Наприклад, створення кредитних реєстрів призводить до покращення збирання та поширення інформації про потенційних боржників і в свою чергу покращення розподілу ресурсів призводить до економічного зростання; розвиток ринку акцій та облігацій дозволяють інвесторам мати більш диверсифікованих портфель, ніж який би вони мали без розвинутого ринку цінних паперів, а диверсифікація сприяє припливу капіталу до більш прибуткових проєктів, що також позитивно впливає на розвиток фінансового сектору і всієї економіки країни в цілому. Причому, вони вважають, що оцінка рівня розвитку фінансового сектору повинна базуватися на вимірі чотирьох його характеристик: розміру (глибини) – загальну кількість послуг, що надається фінансовими установами; доступу – широту використання окремих фінансових послуг та інструментів, ефективності та стабільності. Для кожної з цих характеристик застосовується система показників окремо по фінансовим установам та фінансовим ринкам, що формує собою матрицю оцінки характеристик фінансового сектору „4 x2”, яка представлена в табл. 1 [4].

Таблиця 1

Матриця оцінки характеристик фінансового сектору „4 x2”

	Фінансові установи	Фінансові ринки
Глибина	<ul style="list-style-type: none"> – Кредитування приватного сектору / ВВП; – Активи фінансових установ / ВВП; – M2 / ВВП; – Депозити / ВВП; – Додана вартість, створена фінансовим сектором / ВВП 	<ul style="list-style-type: none"> – Капіталізація фондового ринку; – Приватні боргові цінні папери / ВВП; – Державні боргові цінні папери / ВВП; – Іноземні цінні папери / ВВП; – Капіталізація фондового ринку / ВВП; – Акції, які торгуються на ринку / ВВП
Доступ	<ul style="list-style-type: none"> – Кількість рахунків на 1000 осіб (комерційні банки); – Кількість відділень на 1000 осіб (комерційні банки); – Частина населення з банківським рахунком; – комерційні підприємств з кредитною лінією (всі підприємства); – комерційні підприємств з кредитною лінією (малі підприємства) 	<ul style="list-style-type: none"> – Відсоток ринкової капіталізації окрім топ-10 найбільших компаній; – Відсотків ринкової вартості акцій окрім топ-10 найбільших компаній; – Дохідність державних облігацій; – Внутрішні боргові цінні папери / Загальна кількість боргових цінних паперів; – Приватні боргові цінні папери/ Загальна кількість боргових цінних паперів; – Нові випуски корпоративних облігацій / ВВП
Ефективність	<ul style="list-style-type: none"> – Чиста відсоткова маржа; – Кредитно-депозитний серед; – Непроцентні доходи від загального дохід; 	<ul style="list-style-type: none"> – Коефіцієнт оборотності (оборот / капіталізації) на фондовому ринку; – Цінова синхронність (спільний рух); – Приватна торгова інформація; – Вплив ціни; – Ліквідність / трансакційні витрати;
Ефективність	<ul style="list-style-type: none"> – Накладні витрати (% від загальної суми активів); – Прибутковість (рентабельність активів, рентабельність власного капіталу); 	<ul style="list-style-type: none"> – Котируючий спред по державних облігаціях; – Обороти облігацій (приватних, державних) на фондовій біржі; – Розрахунок ефективності
Стабільність	<ul style="list-style-type: none"> – Z-рахунок (або відстань за замовчуванням); – Коефіцієнти достатності капіталу; – Коефіцієнти якості активу; – Коефіцієнти ліквідності; – Інші (чиста валютна позиція до капіталу і т.д.) 	<ul style="list-style-type: none"> – Волатильність (стандартне відхилення / середнє) індексу котирувань акцій; – Асиметрія індексу; – Уразливість до маніпуляції прибутком; – Ціна / Рентабельність; – Дюрація; – Короткострокові облігації / загальна кількість облігацій; – Кореляція дохідністю основних облігацій

Джерело: [4]

Окрім того, існує також інституційне бачення щодо визначення фінансового розвитку згідно з яким основою розвитку фінансового сектору виступають фінансові інституції, а основними обмеженнями – трансакційні витрати, податки, обчислювальні обмежники, нагляд та контроль. Тобто розвиток фінансового сектору безпосередньо залежить від того наскільки ефективно фінансові

установи можуть надавати свої послуги і у зв'язку з цим порушується низка питань, пов'язаних із оптимальністю структури фінансової системи та ефективністю тих чи інших інституцій або ринків [5].

Фахівцями Світового банку та Міжнародного валютного фонду розроблено підхід, згідно з яким для оцінки фінансового сектору необхідно зосередитися на галузевих показниках фінансового розвитку. Оцінка розвитку фінансового сектору повинна відображати роль ключових інституційних гравців, включаючи центральний банк, комерційні банки, ощадні установи, страхові компанії, іпотечні організації, пенсійні фонди, лізингові компанії та інститути фінансового ринку (табл. 2) [6].

Таблиця 2

Показники фінансового розвитку за підсекторами фінансового сектора

Підсектор	Показники
Банківський	<ul style="list-style-type: none"> – Загальна кількість банків; – Кількість філій та відділень; – Кількість філій / тис населення; – Банківські депозити / ВВП (%); – Банківські активи / загальні фінансові активи (%); – Банківські активи / ВВП (%)
Страховий	<ul style="list-style-type: none"> – Кількість страхових компаній; – Брутто-премії / ВВП (%); – Брутто-премії життя / ВВП (%); – Валова без премій зі страхування життя / ВВП (%)
Пенсійного забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> – Види пенсійних планів; – Частка робочої сили, охоплованих пенсії\$ – Активи пенсійних фондів / ВВП (%); – Активи пенсійних фондів / загальні фінансові активи (%)
Іпотечний	<ul style="list-style-type: none"> – Іпотечні активи / загальні фінансові активи; – Іпотечний борг / ВВП
Лізинговий	<ul style="list-style-type: none"> – Орендовані активи / загальні внутрішні інвестиції
Грошовий	<ul style="list-style-type: none"> – Види та вартість інструментів грошового ринку; – Кількість та вартість щодня (щотижня) операцій у документах
Валютний ринок	<ul style="list-style-type: none"> – Обсяг і вартість щоденних операцій з іноземною валютою; – Адекватність іноземної валюти
Ринок капіталу	<ul style="list-style-type: none"> – Кількість цінних паперів в лістингу (облігації та акції); – Частка домашніх господарств, корпорацій, банків у володінні цінними паперами; – Кількість та вартість нових випусків (облігації та акції); – Ринкова капіталізація / ВВП (%); – Обсяг нових випусків/ ринкова капіталізація (%); – Розмір ринку похідних інструментів
Інвестиційний	<ul style="list-style-type: none"> – Види та кількість схем (унікальний і змішані фонди); – Активи та темпи зростання (номінальна і у відсотках від ВВП); – Загальна кількість інвесторів і середній залишок на інвестора; – Частка домашніх господарств, корпорацій, банків в загальному обсязі активів взаємних фондів

Джерело: [6]

Вичерпно тлумачення поняття фінансового розвитку представлено у доповіді з фінансового розвитку (Financial Development report), яка розроблена міжнародною організацією „Всесвітній економічний форум”. Відповідно до цього документу фінансовий розвиток – це сукупність факторів, економічної політики та системи правових інституцій, які сприяють ефективнішому фінансовому посередництву, більш „глибокому” та „широкому” доступу до капіталу та фінансових послуг [7].

Рівень фінансового розвитку спеціалістами Світового економічного форуму пропонується розраховувати на основі індексу, який включає в себе низку факторів, що впливають на фінансову глибину та ефективність надання фінансових послуг. При цьому всі ці фактори можна згрупувати в три великі групи: фактори, політика та інституції; фінансове посередництво і доступ до фінансових послуг.

Перша група включає в себе базові характеристики, які формують фінансовий розвиток: інституційне середовище, бізнес-середовище і фінансову стабільність. Друга група факторів враховує специфіку розвитку фінансового посередництва у розрізі банківських фінансових послуг, небанківських фінансових послуг та функціонування фінансових ринків. Остання група факторів фінансового розвитку характеризує канали доступу до капіталу.

Науковець І. О. Школьник проблему фінансового розвитку країни досліджувала з позиції розвитку фінансового посередництва і запропонувала з цією метою групувати індикатори у наступні блоки: фінансова архітектура, розмір та ефективність фінансової системи, активність фінансових

посередників [8].

Висновки з даного дослідження. Проведена систематизація існуючих науково-методичних підходів дозволяє зробити висновок, що „розвиток фінансового сектора” являє собою досить складне і багатогранне поняття. Ми вбачаємо у цьому понятті комплексну динамічну характеристику функціонування фінансового сектора, яка формується під впливом низки чинників і сприяє покращенню ефективності діяльності фінансових інституцій та доступності капіталу для основних економічних суб’єктів.

Література

1. Свірський В. С. Фінансовий сектор економіки: інституційно-функціональний підхід / В. С. Свірський // Сталий розвиток економіки – № 3 – 2012. – С. 317-320.
2. The Importance of Financial Sector Development for Growth and Poverty Reduction [Електронний ресурс] // Department for international development – Режим доступу: <http://www.dfid.gov.uk/pubs/files/finsecworkingpaper.pdf>
3. Levine R. Finance and Growth: Theory and Evidence / R. Levine // NBER Working Paper . – 2004. – С. 5-7
4. Čihák M. Benchmarking Financial Systems around the World / M. Čihák, A. Demirgüç-Kunt, E. Feyen, R. Levine // Policy Research Working Paper – 2012 – с.6-8
5. Касіян, Є. В. Теоретичні підходи до визначення категорії фінансового розвитку у світовій економічній науці та його роль у економічному зростанні / Є. В. Касіян // Економічний часопис – XXI – 2012 – № 7.
6. Financial sector assessment [Електронний ресурс]: a handbook // The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank, The International Monetary Fund. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fsa/eng/pdf/ch02.pdf>
7. The Financial Development Report 2012 [Електронний ресурс] // World Economic Forum, 2012. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_FinancialDevelopmentReport_2012.pdf
8. Школьник І. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку: монографія / І. О. Школьник. – Суми: Мрія, УАБС НБУ, 2008. – 348 с.

УДК 336.226

Сомова В.В.,
аспірантка*

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

НАПРЯМИ У ОЦІНЦІ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ

Постановка проблеми. Аналіз та оцінка ефективності прийнятих рішень є основою розв’язку будь-яких економічних питань. Це пов’язано з тим, що в цілому сутність застосування оцінки полягає не лише у розкритті наявних процесів з погляду конкретного питання або явища, що досліджується, але й визначення доцільності застосування таких процесів у майбутньому або можливості їх відповідного корегування. При цьому варто відмітити, що складність проведення тієї або іншої оцінки у сфері економічних взаємовідносин залежить від наявності різної сукупності чинників впливу на досліджувані об’єкти, процеси або явища, де такі впливи можуть, окрім всього, визначатися як з погляду об’єктивних, так й суб’єктивних факторів. В якості конкретного прикладу із складності визначення оцінки певного економічного процесу можна вказати визначення оцінки ефективності оподаткування доходів фізичних осіб в системі перерозподілу доходів населення.

Зокрема така складність обумовлюється необхідністю врахування як об’єктивної так суб’єктивної складової у розкритті зазначеної оцінки [12].

Тож це у підсумку й визначає актуальність обраного напрямку дослідження як в теоретичному, так й практичному аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Якщо безпосередньо торкатися розкриття питання

* Науковий керівник: Глуценко В.В. – д.е.н., професор